

תיאטרון
אנסמבל
הרצליה

Herzliya Ensemble
انسامبل هرزلية

תיאטרון חיפה

תיאטרון יוצר שינוי

איש
ואישה
אחת

תיאטרון חיפה

דירקטוריון: דני נישליס (יו"ר), חדוה אלמוג, עו"ד אורי גרינברגר,
רו"ח שאול ד'אנג'לי, ירון פיינטוך, פרופ' גבי וימן, עדנה זרצקי
מנכ"ל: ניצה בן צבי
מנהל אמנותי: משה נאור
שחקנים קבועים: יוסוף אבו ורדה, אלברט אילוז, יואב בר-לב, נורמן עיסא,
רוברטו פולק, סלים דאו
מבקר פנים: רונן זיסר
יועץ משפטי: עו"ד שלמה כרוב
עוזרת מנכ"ל ואחראית כ"א: דפנה מרשלקוביץ'
עוזרת מנהל אמנותי: יואלית אליכין
מנהלת שיווק: מיכל הללי
מנהלת מכירות חוץ: גילת סלע
פרסום ותוכן: חגית שמלי
מנהלת כספים: שלי עבו
הנהלת חשבונות: מרינה גנדין
דוכרות ויחסי ציבור: רחל וילנר
שירות לקוחות: אמילי בן חמו (מנהלת), אלי בלואוס (אחמ"ש), יובל יאירי (אחמ"ש),
אינה שניצר, ענבל שחר, גל קורנר, פלורנס טויטו, אוראל כץ, דורית אשכנזי, כרמל
שטרן-אמסלם, עדי נירן, מורן דור, מיתר צימרמן, אורלי קפ, מירי שחר, לאה שמש
טלמרקטינג: רמי אלקלסי (מנהל), אייב זומר, אייבי עוזיאל, אורלי קוטיק, איתי אוסיפוב,
דריה לרון, זארה פפיאן, יוגב פודחרני, נועה סוחצקי, ניר ויינגרטן, שירן משיח
הפקת הצגות: דור שלום
תפעול במה: ולאדי שבצ'וק
אחראי ייצור: ואלרי זסלבסקי
אחראי תחום טכני: עופר טל
סאונד: ניסים טוויטו, גיא וילינסקי
חשמל ותאורה: גנדי דבורקין, איתי פרלמן-נסיך, חואן כהן
הלבשה: לובה גלפריין
מתפרה: סרגיי קאשין
איפור: לודה גולדברג
אביזרים: ענת זמיר
אב בית וקב"ט: דוד דביר
ניקיון ואחזקה: קלרה זינגר, נדיה בונדרנקו
דיילים: אור ריבן (אחראי דיילים), אניה ארטמונובה, רועי עזרא, הילה טואף, אדווה
בריימוק, אלעד קוטלר, מורן ידיד, רוני אשכנזי, שנון פרגר, חי לוי, אסף ברנשטוק,
ירין גנון, יפתח בן עמי, ג'ולי דאי, גלעד הויזליך, מורן גרנט, שרון סער, מור נגולה,
מאיר ברנבסקי
מנהל קבוצת התיאטרון "החיפאית": ארי רמז
שחקני קבוצת התיאטרון "החיפאית": קרן אור, סיון הכוכבי, מעיין ויסברג, רביע חורי,
עומר זוננשיין, אסיה נייפלד, רון ריכטר, רותם לוי-וגה

תיאטרון אנסמבל הרצליה

מנכ"ל: דניאל אלטר

מנהלת אמנותית: אופירה הניג

ניהול טכני ומחלקת תאורה: רפי עובדיה

הפקה: לילך יוסיופון

ניהול אדמיניסטרטיבי: ניב שחר-אלירז

שיווק ומכירות: נורית לנג

פרסום: יפעת בצר

הנהלת חשבונות: מלכי שני

אב הבית: עידו בן יעקב

עובד הבית: אלכס יופה

קופה: חן אהרונוב-צ'איו, רחל נחמקין

סדרנים: תהל בלורי, עידית גלעד, נועה שחם, עידו לנג, ליאור גבעון, עדי

גרוטס, הילה אלחנתי, דורון אלבו, גל פרדר, אלמוג זעירא

יו"ר עמותת האנסמבל ויו"ר הוועד המנהל: יעל גרמן

חברי הוועד המנהל: אהובה אוחיון, אהובה פיינמסר, עו"ד ברק נפתלי, גולן

זריהן, ורדה גנוסר, יהודה בן-עזרא, פנינה קורן, עפרה בל

משקיף: שרגא אלקלעי

מבקרת פנים: רו"ח טובה הילמן, הילמן ושות'

אסיפה כללית: גלית אבישי, חנה מרון, אורי עופר

רו"ח: ערן יאראק, יאראק יחזקאלוב אבידן ושות'

ייעוץ משפטי: עו"ד בועז נוה

יחסי ציבור: עמליה אייל וצביה פפר, עמליה אייל יחסי ציבור ותקשורת

פרסום: יסמין מרחב והילה עפרי, אקספרט - באומן-בר-ריבנאי

עיצוב לוגו האנסמבל: סטודיו קרן וגולן

תיאטרון אנסמבל הרצליה בית האזרח, רח' בן גוריון 5, ת"ד 5905, הרצליה

טל': 09-9552921 www.hte.co.il

אישה ואישה אחת

קונספט, עריכה ובימוי: אופירה הניג

עיבוד, כתיבה ותרגום: יוספה אבן-שושן, שמעון בוזגלו, ח'ליפה נאטור, טאהר נג'יב

עיצוב תפאורה ותלבושות: מרים גורצקי-כילו

פיתוח וביצוע בובות: אירנה גלזמן

מוזיקה מקורית: יהודה פוליקר

עיצוב סאונד והדרכה קולית: עידו מנור

עיצוב תאורה: ג'קי שמש

משתתפים: יוסוף אבו ורדה, נמרוד ברגמן, סלים דאו, יואב הייט,

אמיתי יעיש-בן אוזיליו, אורנה כץ, ח'ליפה נאטור, סלווה נקארה,

אודליה סגל-מיכאל, נעמי פרומוביץ-פנקס

בתפקיד הנערה בשמלת עץ: נעמי יעיש בן אוזיליו

ע' עיצוב תפאורה ותלבושות: דינה קונסון

ע' בימוי וניהול הצגה: רותי גפן

ניהול במה: אביחי (שוקו) זיו

אביזרים והלבשה: גלי קמרמן

תאורה: רפי עובדיה

סאונד: עידו מנור

ניהול ייצור: אילן לינבנד

ייצור תפאורה: ארגונית עיצוב תפאורות

תפירה: גלינה גולצמן

תחזוקת בובות: שרון ברויאר

הוראת שפת סימנים: רוני בן דור

צילומי סטילס: ז'ראר אלון

צילום די-וי-די לתיעוד ההצגה: יונתן צור

עיצוב פוסטר ותוכנייה: עדי שפרן ותום קרמר

עריכת תוכנייה: חנן אלשטיין

משך ההצגה: כשעה וחצי (ללא הפסקה)

בכורה: 9 ביולי 2011

תודות

תיאטרון השאופינה בכרלין, ריבה גולדברג, יהודה שנהב, טל בילו, שי פרדו, שושה גורן, יגאל שדה, מירב טובים נגירנר, דורון יעקב אלבו, יובל אחירון.

תודה מיוחדת

לאירנה גלזמן על האפשרות להמשיך ולעבוד עם הבובות.

לנולה צ'לטון ולהפקה חורף בקלנדיה בסמינר הקיבוצים.

איש ואישה אחת - המסע שלי בעקבות הסיפור העממי

אמנות התיאטרון מבוססת על שני מוטיבים מרכזיים: הדרמה והסיפור. הטכניקה של התיאטרון המערבי שמה דגש בדרמה - בקונפליקט ובסיטואציה. הטכניקה של התיאטרון מן המזרח הרחוק ומאמצות ערב שמה דגש בסיפור.

בשנים הראשונות לעבודתי כבימאית, התבססתי בעיקר על "מחזות כתובים היטב", ומתוך העבודה עליהם ניסיתי לחפש את השפה התיאטרונית שלי. בשנים האחרונות התרחקתי מן המחזה הכתוב וביססתי את העבודה שלי על טקסטים פרגמנטריים, טקסטים פואטיים, דוקומנטריים, קטעי ציטטות ודימויים חזותיים. החיבור ביניהם ויצירת הנרטיב הנדרש הם שנעשו למפתח העיקרי בעבודה.

לפני כשנתיים גיליתי שוב את הגעגוע לסיפור הפשוט, הגעגוע של ילד המחכה לסיפור טוב לפני השינה. זה התחיל כמקבץ סיפורים קצרים של שלום עליכם, שראה אור בתרגום חדש של בני מר. התחלתי לקרוא מחדש סיפורים קצרים, נפרדתי לחלוטין מקריאת נובלות, ובהמשך שקעתי בסיפורים הלקוחים מהתרבות היהודית במזרח אירופה. משם המשכתי לסיפורים יהודיים מאסיה, הגעתי גם לסיפורי יהדות צפון אפריקה ולסיפור הערבי מארצות ערב, ומשם קצרה הדרך לפגישה עם הסיפור העממי.

תהליך ההתאהבות בסיפור הפשוט היה איטי. הייתי צריכה להשיל מעלי דעות קדומות, אירוניה דקה ואת כל מה שלמדתי וידעתי על תיאוריות ספרותיות ודרמטיות. הייתי צריכה להשיל מעלי תרבות מערבית שעל ברכיה התחנכתי, תרבות שלא פעם רואה בתרבות העממית פולקלור שאין בינו לאמנות דבר. הייתי צריכה להשיל מעלי גם תיאוריות חברתיות מודרניות המעמידות את מושג ה"פוליטיקלי קורקט" בראש מעייניהן. לעומתן, ראיתי בסיפורים העממיים את הדימויים ואת היופי והקסם, ולא רק שנשאבתי אל העניין, אלא מצאתי את עצמי מתרגשת, צוחקת, מדמיינת ומספרת את הסיפורים בפגישות אקראיות, בכל הזדמנות. מצאתי את עצמי מספרת סיפורים.

הזיכרון שבסיפורים, התום, הכאב, ההומור - וכמוהם ההבנה שהם נולדו בקרב קבוצות של אנשים שהיה להם צורך אדיר וקיומי לספר את הסיפורים - כולם הבהירו לי את הפוטנציאל של המעשה האמנותי.

המפגש עם הסיפור העממי חשף מיתוסים מוכרים ונרטיבים תרבותיים, שעדיין קיימים בשיח המודרני, מיתוסים שהם חזקים ממגבלות המקום והזמן. אפשר בקלות לזהות אותם גם בחברה המודרנית. יש בהם מיתוסים שנולדו כדי להגן על החברה מהשדים שלה (תשוקה ובגידה), נרטיבים שמופיעים כאזהרה (שכול) או כמנוע חינוכי (היחס לקשישים ואזהרה מפני קמצנות), וכמובן, התמודדות עם דימוי האישה השתלטנית.

הסיפורים עברו עיבוד ופרשנויות שונות בהתאם למקום ולזמן, אבל במהותם נשארו כפי שנולדו.

המחשבה על פרויקט בימתי התחילה להתהוות.

החברה הישראלית היא חברה של מהגרים ומיעוטים. היא במהותה רב-תרבותית, ומכילה נרטיבים רבים. גם הסיטואציה הפוליטית, והמאבק של תרבויות שונות ומיעוטים שונים לחשוף את הנרטיב שלהם, הם מקור בלתי נדלה למחקר ולחיפוש של האמן ושל הקהל שלו.

הפלגתי לתוך מרחב תרבותי חדש של סיפורי עם ששורשיהם בארצות ערב. בנסיבות הפוליטיות שלנו, שבהן המרחב התרבותי הזה חסום בגלל קשיי שפה ודעות קדומות, מסע החיפוש בו נעשה לשיט באונייה גדולה בתוך סערה.

אין במסע הזה שום כוונה ליצור פרויקט של דו-קיום. יש במסע הזה סקרנות עצומה לתרבות שנסתרה מפני, אהבה גדולה לריחות שהרחתי ולצבעים שראיתי בילדותי, שלא הבנתי, שהוזהרתי מפניהם והתרחקתי מהם. היום אני חוזרת אליהם כאמנית. אלה לא צלילי המשפחה שלי, אבל המשפחה שלי איפשרה לי להקשיב להם.

למסע הזה הצטרפו שחקנים ויוצרים מרקעים מגוונים - מקורות התרבות של הוריהם שונים זה מזה, ושפות האם שלהם שונות זו מזו. וכולנו ביחד מדברים שפה אחת - שפת התיאטרון.

המהלך הגדול מסיפור עממי וחומרים פולקלוריסטיים אל הבמה ושפת התיאטרון המודרני הוא המהלך של הפרויקט איש ואישה אחת.

המהלך התחיל בליקוט הסיפורים ובבחירתם, ראשית על פי מקורם בארצות ערב: עירק, פרס, תימן, מרוקו, פלשתיין, ארץ ישראל ועוד. הסיפורים הובאו כלשונם מפי המספרים, בקבצים שונים מסדרת פרסומים בהוצאת ארכיון הסיפור העממי ע"ש פרופ' דב נוי (בתחילה במסגרת המוזיאון לאתנולוגיה ולפולקלור בחיפה, ולאחר מכן במסגרת אוניברסיטת חיפה). בפרויקט נדיר זה, פרופ' נוי - שייסד את הארכיון ב-1955 - שלח את תלמידיו לאסוף סיפורים של יהודים שעלו לארץ מארצות ערב בשנות ה-50 של המאה ה-20. התלמידים והחוקרים נסעו לכפרים ולערים, ואספו סיפורים מזקני היישוב.

כמו כן, מהר מאוד גיליתי שלסיפור הערבי העממי מארצות ערב אין מספיק תיעוד בתרגום לעברית. בנקודה זו נכנסו לתמונה ח'ליפה וטאהר, שיצאו לבדוק ולשאול, והפגישו אותי עם עוד מקבץ גדול של סיפורים מסוגים אחרים, שלא הייתי יכולה להגיע אליהם בכוחות עצמי.

לאחר מכן בא זיהוי הסיפורים שמעצם אופיים והמבנה שלהם נראו מתאימים לעיבוד לבמה. מתוך כאלף סיפורים שנקראו, נבחרו בשלב הראשון חמישים. בשלב השני פניתי לארבעה כותבים שעבדתי עימם בעבר. ידעתי שלכל אחד מהם מפתח כתיבה אחר, ואכן, הם עיבדו את החומרים על פי תפיסת עולמם. ח'ליפה הוא שחקן שמעורב באופן מוחלט בדרמטורגיה של כל יצירה שבה הוא משתתף. הוא הביא באמתחתו סיפורים ששמע מאנשי קלנסווה, שבה

רשימת סיפורים וקרדיטים

ההצגה איש ואישה אחת מבוססת על סיפורים מסוגים שונים, ובהם סיפורים שנקראו לאחר שתועדו בכתב, סיפורים שסופרו לנו בעל פה, לוקטו במיוחד והובאו אל שולחן העבודה, וסיפורים שהומצאו בחדר החזרות. כמה וכמה סיפורים שזורים בהצגה רק ברמז, במילים אחדות, או בלי מילים. ברשימה שלהלן נמנים רק הסיפורים והחומרים המסופרים בהצגה בשלמותם. סיפורים אלה עצמם מייצגים גרסה אחת בלבד. לרובם, אם לא לכולם, יש גרסאות רבות, בכמה ארצות מוצא ובשפות שונות, והגרסאות נבדלות זו מזו במרכיביהן - בשמות, בדגשים, באורך, בפיתולי עלילה, וכיוצא בהם. לכל סיפור נבחרה גרסה אחת, ששימשה המקור לצורך העיבוד לבמה.

מעשה בחתול: פלשתין. עיבוד: טאהר נג'יב ויוספה אבן-שושן.

הקמצן: עירק. עיבוד: שמעון בוזגלו.

החורף הארוך: תימן. עיבוד: שמעון בוזגלו.

סיפורי המפלצת: פלשתין. עיבוד: ח'ליפה נאטור.

אישה שלא תבכה: מרוקו. עיבוד: יוספה אבן-שושן.

אמר לה, עשתה לו: כאן ועכשיו. רעיון: שמעון בוזגלו. כתיבה: יוספה אבן-שושן.

השבועה שהופרה: מרוקו. עיבוד: שמעון בוזגלו, יוספה אבן-שושן.

איש ואישה אחת: כאן ועכשיו. כתיבה: אופירה הניג

האישה החכמה: חבש. עיבוד: יוספה אבן-שושן.

גבורת המיואש: פרס. עיבוד: טאהר נג'יב.

לפלח הרימון: מאת: שלום שבזי.

הנערה בשמלת עץ: כאן ועכשיו. כתיבה: שמעון בוזגלו.

בדיחות: מפי סלים דאו ששמע מפי אחרים.

קללות: מרוקו, פרס, עירק, חבש, פלשתין. מפי השחקנים ששמעו מפי אחרים.

קטעי מוזיקה

אידיר: Mliyi. לחן: אידיר.

אום פולתום: הפתיחה ל-Daret El Ayam. לחן: מוחמד עבד אל-והאב.

פיירו: S'har. לחן: מוחמד עבד אל-והאב, מילים: האחים אל-רחבאני.

נולד. טאהר הוא שחקן ומחזאי שיצר עיבודים עם פרשנות מפתיעה לסיפורים ששלחתי לו. בנוסף לכך, הוא שלח אלי סיפורים חדשים המסופרים גם בימים אלה באום אל-פאחם, שבה הוא חי. יוספה היא מחזאית שנקודת מבטה הנשית והירושלמית, והכתיבה הספרותית והדרמטית שלה - הרכה והביקורתית - הביאו אותנו לירי דיונים וויכוחים רבים מספור על נשים ועל פמיניזם. ושמעון הוא משורר שמלהטט עם השפה העברית המדוברת והכתובה, ושמע בכית את הצלילים, הקולות וההומור של המספרים האמיתיים.

לאחר שהחומרים הראשוניים היו מוכנים, נפגשנו עם השחקנים לסדנת עבודה, כשבדינו עשרים וחמישה סיפורים.

העיון בחומרים המבוססים על שורשים תרבותיים, הכנתם ועיבודם לשפה אמנותית היו האתגר הגדול של הסדנה.

במהלך הסדנה מרים ישבה איתנו וציירה סקיצות שהתחילו ליצור עולם. ג'קי, אי-שם בלונדון, שאל הרבה שאלות על אור וחלל וחיב אותנו לנסח אסוציאציות, ויהודה כתב לנו מנגינות, סופג ומבין בכיתו את הנשמה שבסיפורים. עידו בא, הקשיב, חיך, הרצין ונתן צורה ותוכן לקולות השחקנים, ורותי ורפי הנפלאים גילגלו צחוק מקסים, שאיפשר לי להבין שבסופה של שנה אולי אעשה, בפעם הראשונה בחיי, סוג של קומדיה...

בשלב הבא עשינו עוד סדנה, שאליה הצטרפו כובות: שתי נשים, גבר זקן אחד ושני ילדים. רצינו ליצור על הבמה קהילה שיש לה חיים משלה, מעבר לסיפורים, קהילה שיש בה דינמיקות ותנועה, יחסים ותהליכים. שפת התיאטרון התחילה לנבוע ולצוץ מתוך החומרים הגולמיים שהיו בידנינו.

התחלנו לברוק דרכים שונות לספר סיפור: ללא מילים, בתנועה, סיפור מקוטע וסיפור שלעולם אינו נגמר. בסוף הסדנה נסענו לברלין והעלינו את העבודה שלנו בפני קהל דובר גרמנית. בקהל ישבו גם מהגרים מארצות שונות, והדהוד של העבודה שלנו היה ברור ונוכח מן הרגע הראשון. חזרתי לעבודה עם עצמי, ובעיקר עם הצלילים והקולות. השיר של פיירו ממשיך להתנגן, ואיתה יחד קולות השחקנים, כולם, שרים בערבית את השיר.

איש ואישה אחת מוקדש לשחקנים האהובים - הם מספרי הסיפורים שלנו, ובמיוחד לאיצ'ו, יורם, אורי וסילביה, שהיו איתי בכל תהליך העבודה על הפרויקט הזה, ולצדרי לא הצלחתי לתת להם במה בסיפור האחרון שלנו.

במחצית יוני 2011 - תחילת חזרות. השלב האחרון. אני מביטה במי שמקשיב למספרי הסיפורים.

אופירה הניג
כימאית

טאהר נגיב

עיבוד, כתיבה ותרגום

נולדתי ב-1970 בעפולה, כי לא היה, עדיין אין וכנראה לעולם לא יהיה בית חולים באום אל-פאחם. נהגתי לומר, כשנשאלתי על תאריך הולדתי: השלושים במרץ. אלא שמאז מלאו לי שש אני עונה שנולדתי ביום האדמה, אם כי יום האדמה הוא שנחת על יום הולדתי ב-1976. כשהייתי בן חמש ועשו לי מסיבת-יום-הולדת ענקית בגן, אמא שלי - עליה השלום - שכחה או לא שמה לב שאני לא קיבלתי עוגה. זה נורא בשביל משהו שזו מסיבת היום-הולדת שלו, אלא שהדבר הנורא מכל הוא שאני התביישתי לבקש את חלקי. נגמרה המסיבה בלי לטעום מהעוגה שלי. טראומה. אחרי שנה הרחקתי את תאריך הלידה שלי, וכך המשכתי לעשות עד גיל שלושים ואחת. כשחברי התקשרו לברך ביום ההולדת שלי, הייתי נזוף בהם קשות על כך שהם בכלל מעיזים לברך משהו ביום שהוא כולו יום האדמה. בכל זאת, קרקעות הופקעו ביום הזה, שישה מפגינים נהרגו ביום הזה... כשמלאו לי שלושים ואחת, חברה שלי אירגנה בסתר מסיבת-יום-הולדת ענקית במזרח ירושלים. באותו הלילה רקדתי עד אור הבוקר עם מאה החברים שנכחו במסיבה. לעזאזל, היה שמח, זה היה כל כך טוב, שזה היה משכר ולא בגלל האלכוהול. מאז, כל מי שמתקשר אלי לברך אותי בשלושים במרץ, אני מודה לו ולא מטיף כלום על יום האדמה.

נמרוד ברגמן

חשק

מאז ומעולם היתה לי נטייה להדחיק את העבר. מילדותי אני לא זוכר כמעט כלום. היא עברה עלי בקריית מוצקין, שגם אותה לא מאפיין כמעט כלום. היתה לי ילדות נורמטיבית ומאושרת בבית חם ואוהב. למדתי בבתי ספר גדולים והמוניים, שהתאפיינו באפרוריות ובאנונימיות. בהתאם לכך, אני זוכר רק מעט פרצופים. מצד אחד, אני לא אוהב להיחשף, ומצד שני, אני שחקן. אין לי הסבר לפרדוקס הקיומי הזה, אבל אני מנסה לקיים אותו בעשייה שלי כמשחק.

אופירה הניג

קונספט, עריכה ובימוי

אבא שלה דיבר צ'כית בילדותו ואמא שלה דיברה גרמנית. היא גדלה בחולון בשכונת ג'סי כהן, בסביבה שבה דיברו הרבה עברית וקצת, בהסתר, מרוקאית ויידיש. אופירה דיברה עברית, למדה אנגלית, צרפתית, גרמנית, ורצתה ללמוד ערבית, אבל אמרו לה שזו שפתם של האויבים. אז היא יצאה למסע לגלות את תרבותם.

יוספה אבן-שושן

עיבוד וכתיבה

נולדתי ב-1965 בירושלים לתוך האל"ף-בי"ת העברי. כשילדי השפלה ברחו מבית הספר לים, ברחתי עם חברי למעיינות נסתרים בעין גדי ולחילופין לכנסיית הקבר ולבית הקברות הפרוטסטנטי שעל הר ציון, שמצבותיו וקבריו המפוארים לחשו לי את סיפורי העיר. כל דתות העולם נכחו ברחובות ירושלים, וכל שפות העולם וכל מאכלי העדות וסיפוריהן התערבבו בנשימתה. והיתה בה גם שנאה. כל עדה שנאה את אחותה, כל מגזר את משנהו, וכל לאום את שכנו. כל אדם בעיר ראה בשונה ממנו איום מסוכן, שאסור להיטמע בתוכו. אימי, שהגיעה לכאן לאחר השואה מקובנה שבליטא, אסרה עלי ועל אחותי לאכול גרעינים שחורים ולצפות בסרט הערבי של ערב שבת. זה עשה לה כאב ראש. אבל אני צפיתי בו בסלון של סיגל אמין ביחד עם אמא שלה, אחותה, האבו-עגלה של שתיהן, נס קפה והררים של גרעינים שחורים. סיפורי השנאה והפחד הדמוני מן האחר הם שהבריחו אותי לתל אביב, שבה התעקשתי ללדת את בני למגינת ליבו של אביו, שעלה ממרוקו וקבע בירושלים את משכנו. אבל גם כאן גיליתי שאפילו הים הגדול לא יכול למחוק את האהבה למילים ולסיפורים שחצבו בי אבני ירושלים.

נעמי פרומוביץ-פנקס + יוסוף אבו ורדה

סלווה נקארה

יראב הייט

חליפה נאסור

אודליה סגל-מיכאל + אודנה כץ + סלווה נקארה + נעמי פרומוביץ-פנקס

אמיתי יעיש-בן אחיליו + נמרוד ברגמן

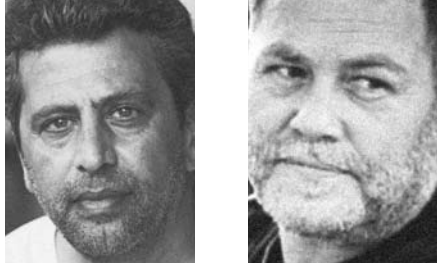
סלים דאו

אמיתי יעיש-בן אחיליו

אודליה סגל-מיכאל

יהודה פוליקר מוזיקה חקורית

נולד ב-1950 בקריית חיים להורים ניצולי שואה יוצאי העיר סלונקי שביוון. בנעוריו היה חבר בכמה להקות. אמנם הוא סובל מגמגום קל, אבל הדבר אינו ניכר כלל בשירתו. היה מנהיג וסולן להקת הרוק בניין. לאחר התפרקותה פנה לקריירת סולו. אלבומו הראשון, **עיניים שלי**, הכיל בעיקר מוזיקה עממית יוונית. אלבומו השלישי של פוליקר, **אפר ואבק**, עסק ברובו בכני הדור השני לשואה, שגדלו בצל הטראומה שחוו הוריהם. האלבום החל בתוכנית ליום השואה ב"גלי צה"ל", שעבורה הוא הלחין בין השאר את "התחנה הקטנה טרבלינקה", שתירגמה הלוינה בירנבאום, אימו של יעקב גלעד, ממילותיו של המשורר היהודי-פולני ולדיסלב שלנגל, שנספה במרד גטו ורשה. את שיר הנושא של האלבום כתב גלעד על מסעה של אימו חזרה לפולין. אחד מאלבומיו האינסטרומנטליים של פוליקר, **לעיניך הכחולות**, נכתב כמיין רקוויאם לקובי, בן אחיו, שנהרג בידי חבר ליחידה שלו בצבא. הקטע הידוע ביותר מן האלבום הוא "סולם יעקב". אלבומו השישי, **הילד שבך**, נוצר גם הוא בעקבות טרגדיה שעבר פוליקר - מות אחיינו, שמותו הוזכר בשיר "קין". באלבום זה, יהודה היה מעורב מאוד בכתיבת השירים. אלבומו מ-2001, **איך קוראים לאהבה שלי**, כלל התייחסויות למצב הרוח הלאומי בתקופת האינתיפאדה השנייה. אלבומו האחרון, **אהבה על תנאי**, הופיע לפני כשנה. כתב מוזיקה להצגות היפוליטוס, **אנה גלקתיה וירמה**, בכימיה של אופירה הניג. בשנים האחרונות יהודה עוסק גם בציור. הוא החל לצייר בסגנון מופשט, ובהמשך התמקד בציורי פנים מינימליסטיים. עבודותיו בציור הוצגו כמה פעמים לקהל הרחב.

חליפה נאטור חשק

אבא שלי נולד ב-1909. אמא שלי נולדה קרוב ל-1919. לפני שהם התחתנו, המרחק ביניהם היה קרוב ל-9 קילומטרים. הכפר של אמא שלי, שרחוק ממני עכשיו 9 קילומטרים, נהרס לגמרי ב-1948. בכל פעם שאני נוסע לעבודה, אני מסתכל על המקום שבו הוא היה. עד היום אסור לנו ללמוד בבתי הספר על אותה תקופה. מי שבונה היום בית בעיר שבה אני גר, וחופר לעומק באדמה בשביל היסודות והעמודים של הבית, וחופר עמוק יותר מ-9 מטרים, מגיע לאותו חול יפה שיש באדמה שקרובה קצת לים - האדמה של אמא שלי.

חרים גורצקי-בילו עיצוב תפאורה ותלבושות

נולדה בכיילסקו (ביליץ) שבפולין - עיר עשירה ותרבותית לפני המלחמות, שסופחה כמה פעמים, בכל פעם למדינה אחרת. בימי הסכים סופחה לאוסטריה, ושפת הדיבור בה היתה גרמנית (אוסטרית), שהיא גם שפת אימה של מרים. דור הסבים היה עשיר מאוד, כולם למדו בווינה. המרצה הארי, השפה והתרבות הצילו את סבה מהשמדה. משפחת הסבא (Hupert) מקורותיה בהולנד. המשפחה הגיעה לפולין לאחר שהמלך קזימיז' הזמין בנקאים יהודים להגר אליה בתמורה לתוארי אצולה. משפחת אביה - סוחרי עצים - היא ממזרח פולין. סבו של האב היה רב ליברלי. בניו היו מקצתם דתיים ומקצתם קומוניסטים רדיקליים, וסביב שולחן החג היו מתווכחים בחדווה.

בזמן מלחמת העולם השנייה, במנוסתם, הוריה הגיעו בנפרד עד סיביר ועד סין. המשפחה עלתה לישראל ב-1957. הסבא היה "עוף מוזר": לבש חליפה מחויטת ועניבה בקיץ התל-אביבי, ונישק את ידה של כל גברת מגיל 17. בכיילסקו הוסיפו לנשק כך גברות עד תחילת שנות ה-90 של המאה ה-20. היום אין זכר למנהג. במקומו באה התנהגות מודרנית, אמריקאית.

בבתי הסבים וההורים דיברו גרמנית, פולנית, רוסית, צרפתית ואנגלית. האבא דיבר גם יידיש. בעלה של מרים דובר פולנית והונגרית. בנותיה - אנגלית וצרפתית. הגדולה שבהן, כרמל, למדה מיוזמתה ערבית ופולנית.

מאז עלייתה, מרים חיה בישראל, למעט שנתיים בפריז. אבל היא עדיין נודדת. כמו סבה, שהיא דומה לו, היא מרגישה בישראל קצת גולה, ולכן שוהה ועובדת הרבה בחו"ל. עבודתה עם אופירה הניג קירבה אותה לתרבויות המזרח התיכון, וזהו לה שלב חשוב ב"עלייתה ארצה".

שחזון בוזגלו עיבוד וכתבה

נולדתי בעכו כשעוד ריחף מעליה ענן החול שהותירו פרסות הסוסים של צבא נפוליאון.

זכור לי היטב עד כמה התאמצו הורי לנקות את הבית, אבל ללא הועיל - החול נחת לו על כל רהיט וסיר.

נו, If you can't beat them, join them - אז למדתי יוונית עתיקה.

ג'קי שחש

עיצוב תאורה

"אני חושב שהזיכרון הוא-הוא הזנב שלאושרנו אבד לנו לעולמים במהלך האבולוציה. הוא מכוון את תנועותינו, ובכללן ההגירה. פרט לזה, בעצם תהליך ההיזכרות יש משהו מוקדש במובהק, ולו משום שהתהליך לעולם אינו ישר. זאת ועוד, ככל שאדם זוכר יותר, כך הוא קרוב יותר למוות, אולי.

'אם אכן כך הוא, מן הסתם טוב שהזיכרון בוגד בכס. אלא שבדומה לזנב, אף הוא לעיתים קרובות הרבה יותר מתקפל ומתפתל או סוטה הצידה; כך אמור להיות גם הסיפור שלכם, חרף הסיכון שיישמע זוטי ומשעמם. אחרי הכל, שעמום הוא המרכיב השכיח ביותר בחיינו ומוזר שסיפורת המאה התשע-עשרה, שהחשיבה כל כך את הריאליזם, עסקה בו מעט כל כך.

'ואפילו כשהמחבר מחקה על הנייר בכישרון אמיתי גם את נפתוליו הדקיקים של שכלנו, את מאמציו למלא את מקום הזנב, על כל יופיה מרהיב העין של ההתפתלות, למרות זאת הוא נידון לכישלון. כי האבולוציה לא לשווא אירעה. ממרחק הזמן זוכה כל מה שאצור בזיכרון לתיקון, עד כדי השפחה גמורה. אין משם דרך חזרה, גם לא בעזרת אותיות מסולסלות-זנב במילים שכתבת ביד' (יוסיפ ברודסקי, *Less than One*).

מתוך: דוברקה אוגרשיץ', מוזיאון הכניעה ללא תנאי, תירגמה מקרואטית: דינה קטן בן-ציון, עם עובד, 2009.

אורנה כץ

חשק

נולדתי ב-1965 בתל אביב, להורים שנולדו בישראל להורים שהגיעו מרוסיה ומפולניה. גדלתי עם אמא ובנוכחותה הרבה של סבתא אמצ'קה. סבתא נולדה ב-1.1.1900 ופתחה את המאה. היא היתה חלוצה - ממקימות גרוד העבודה - יפהיית היישוב ומושא אהבתו הלא ממומשת של יוסף טרומפלדור. הסיפורים שלה על התקופה המופלאה הזאת קישטו וריגשו את ילדותי. סיפורים ותמונות. שני דורות קדימה לא סללתי כבישים ולא תפרתי שמלות משק תפוחי אדמה. למדתי ריקוד, דרמה ופסנתר, ומאז שאני זוכרת את עצמי הופעתי בסלון בהצגות רב-תחומיות לאורחים (לעיתים בכפייה). עכשיו, כשהדור שממשיך אותי עוד כמה שנים יתגייס לצבא, הרבה פעמים אני שואלת את עצמי אם 111 השנים שעברו ומה שקרה בהן, זה בעצם הרבה או מעט...

עידו מנור

עיצוב סאונד והדרכה קולית

המורה הראשונה שלי לשפת הפסנתר היתה ילדת בולגריה. מגיל 5 היא לימדה אותי לשתוק, להקשיב, לעצור דמעות ולהמשיך בצלילים את מה שאי-אפשר להסביר במילים: איך יש נשימה סביבנו, ולמה הממתקים מאוחסנים בתחתית ארון הבגדים מאחורי מעילי החורף. אחרי כמה שנים היא שלחה אותי לדרכי. את מילות הפרידה מסרה לאמא שלי: הוא לא מתאמן. כעבור שנים קראתי עליה בעיתון: היא שינתה את שמה, למדה את שפת המתים והחלה לשמש כמתקשרת עם העולם הבא.

כשדיברו בבית שלי, זה היה בעברית. היידיש גססה והספידו אותה בלחישות חדות, בצעקות נימוסים בשיחות מעבר לים עם דודים שברחו מהמלחמה לצרפת, לארה"ב ולארגנטינה, ולעיתים נדירות בכדיחות שאף אחד לעולם לא יבין בעברית. כשניגנתי הרבה, אמא שלי שאלה אותי מה קרה: אם אתה מנגן, אני יודעת שקרה משהו.

כשטיילתי בהודו, המבטא שלי באנגלית תויג כאוסטרי, הולנדי, גרמני, אף פעם לא כישראלי. לך תסביר להודים, שמכירים את הישראלים מכל כיוון ותכסיס, שאני דור שביעי למשפחה ירושלמית.

את אמא שלי אפשר לתפוס מזמזמת עם הרדיו בימי שישי במטבח. על אבא נאסר לשיר בבית. הוא פשוט לא יודע להפסיק.

סלים דאו

חשק

נולדתי ב-1950 בכפר בענה שבגליל, בבית איכרים. אבי נולד בבענה, אימי נולדה בברווה, כפר שנהרס ב-1948. גדלתי בכפר. בילדותי שמעתי המון סיפורים, במיוחד בחורף, כשישבנו על מזרנים, מסביב לאש. בבית דיברנו ערבית. ביננו, האחים והאחיות, דיברנו בשפת "הציפורים" - שפה מיוחדת שהשתמשנו בה כדי שלא יבינו אותנו. החיים בבענה, כפר האיכרים, היו יפים ושקטים, עד 1963, השנה שבה הופקעו האדמות שלנו בגליל. היום אני גר בחיפה. למדתי בפרוז. שיחקתי בכמה תיאטרונים - האחרון שבהם הוא "תיאטרון השמש" של אריאן מנושקין. סיפורי סיפורים בפרוז וברחבי צרפת.

אחיתי יעיש-בן אוזיליו

חשק

נולדתי בחורף 1965 בכפר קטן בשפלה (ליד רחובות), שהיה מאוכלס ברובו בעולים מארצות ערב (הרוב מתימן, מרוקו ועירק). הכפר היה מוקף שדות, פרדסים ובכרות השקיה. את רוב הילדות בילינו מחוץ לבית, בשדות ובפרדסים. תושבי הכפר לא קיבלו קרקעות, ולכן עבדו ברובם במושבים הסמוכים. כמעט בכל בית היו עיזים, חמורים או תרנגולות. היה טלפון ציבורי אחד, ואוטובוס שמגיע פעמיים ביום.

ההורים שלי עלו מכפר שנמצא ב"חבל העור" בתימן - כפר פסטורלי עם נהר שחוצה אותו. במשך כל השנים בארץ לא הפסיקו הורי להתגעגע לחיים בתימן, הם כל הזמן דיברו ביניהם בתימנית (כדי שלא נבין). היום ההורים עדיין חיים בכפר, באותו בית שבו נולדתי. אבל קמו בניינים במקום כל הפרדסים, והכפר הפך להיות שכונה בתוך העיר רחובות. את כל חיי הבוגרים עשיתי בתל אביב. אני חוזר לכפר מדי שנה, כבר עשרים שנה, ביום הזיכרון. ושם אני מקריא בכל שנה שיר חילוני שאני בוחר.

אודליה סגל-חינאל

חשק

נולדתי קצת אחרי ששת הימים, בבית חולים השרון, פתח תקוה. גדלתי בפתח תקוה. תמר בורשטיין-לזר, אמא של קופיקו, השכנה, גרה מול סבא בעל הקולנוע וסבתא שלי, גם בפתח תקוה, וליד הבית שלה היה עץ, ושם הלהקה שלנו עשתה חזרות, בבית-על-העץ של ניר עמרני, המתופף, עם החצוצרן ערן רידל והזמרת. זה שהיה מאוהב בי בבניין קרא לי מלמעלה וזרק עלי שקית מים מהקומה השישית. אמא שלי עוד גרה שם. אמא, ילידת הארץ, שמדברת עברית רהוטה, התחנתה עם אבא שלי, שדיבר עברית קלוקלת, אבל עם האחיות שלו - רומנית רהוטה. מאז לא אוהבים לשמוע אצלנו את השפה הזאת. התחנתתי עם בן של רומנים, שיודע רומנית רהוטה. כשהייתי חוזרת מה"פינגוויין" או ה"ליקוויד" בחמש בבוקר, אבא שלי, שבדיוק קם לעבודה, היה סוחט לי כוס מיץ תפוזים. אחותי, מעצבת האופנה, היתה עושה לי צמה אפריקאית כלילה לפני השינה: היא היתה אומרת לי לא לזוז ושוכחת להגיד מתי כן אפשר כבר, עד הבוקר. היום אני שוב בתל אביב, אחרי שנתיים בבנימינה, חצי הדרך לעבודה של החצי השני שבנמל בחיפה. השקט, השקט הזה. חזרנו לעיר. עכשיו הכל בהיר.

יוסף אבו ורדה

חשק

נולד ב-1953 בכפר ג'יש שבגליל, למשפחה ערבית נוצרית-מרונית, כככור בחמישה אחים. כשהיה בן חמש עברה משפחתו לעכו. היום מתגורר בחיפה.

יואב הייט

חשק

ב-1972 אבי נשלח מטעם הסוכנות היהודית לוונייה, בירת אוסטריה, כדי לנהל שם את מחסני ציוד העולים במחנה "שינאו". העולים עם ציודם הגיעו מברית המועצות, ומוונינה הוטסו לישראל. בשנים ההן עדיין לא התקיימו מרוסיה טיסות ישירות לישראל. כמובן, אימי, אחותי ואני הצטרפנו אליו.

בשביל ילד בן שש, שעוזב את חבריו מהשכונה ומהגן בנצרת עילית ופתאום עולה לכיתה א' בבית ספר אנגלי בינלאומי בוונינה, המעבר לא היה פשוט. שנת הלימודים החלה ולאחר כמה ימים סירבתי בתוקף ללכת לבית הספר, שלמדו בו ילדי שליחים ודיפלומטים מכל העולם. חצי שנה נשארתי בבית. הסכמתי לבדוק שוב את האפשרות ללכת לבית הספר רק בתנאי שאימי תשב מחוץ לכיתה, עד שאתרגל. Toilet היתה המילה הראשונה שלמדתי באנגלית, והשתמשתי בה עשרות פעמים במהלך היום כשרציתי לצאת מהכיתה - לבדוק שאמא עדיין שם. המורה, מיס פלצ'ר, הבינה שאין לי בעיות שלפוחית בגיל שש, אבל תמיד איפשרה לי לצאת מהכיתה - מה שנתן לה ולתלמידים בכיתה כמה רגעים של שקט מהיללות שלי.

אחרי שלוש שנים חזרנו לארץ, ואני זוכר היטב את הרגע שבו עמדתי מול כיתה ד בבית הספר היסודי "חרמון" בנצרת עילית. המורה צביה הציגה אותי בפני התלמידים ושאלה אם אני רוצה להגיד משהו. עמדתי מול הכיתה מפוחד ומאוד מסורק, ואמרתי שחזרתי מוונינה, שם גם החלקתי על הקרח וגם עשיתי סקי וגם הסתובבתי על הגלגל ענק הכי גדול בעולם וגם אני יודע אנגלית הכי טוב מכולם. השתרר שקט בכיתה ההמומה, ואז אחד הילדים שאל: "תגיד, אתה גם יותר חזק מחיים אליהו?" "בטח", עניתי בלי שהיה לי שמץ של מושג במי מדובר. כל הכיתה פרצה בצחוק רועם.

באותו היום, בהפסקה הגדולה, הבנתי למה הם צחקו. חיים אליהו, שהיה תלמיד בכיתה, באמת היה יותר חזק ממני. צריך לדעת איך לספר את הסיפור.

Both Upon a Time

Concept, Editing and Directing: Ofira Henig
Adaptation, Writing and Translation: Yossefa Even-Shoshan, Simon Bouzaglo, Khalifa Natour, Taher Najib
Set and Costume Design: Miriam Guretzki-Bilu
Puppets: Irina Gluzman
Original Music: Yehuda Poliker
Sound and Vocal Design: Ido Manor
Light Design: Jackie Shemesh

Cast:

Yussuf Abu-Warda, Nimrod Bergman, Salim Daw, Yoav Hait, Amitay Yaish-Ben Ouzilyo, Orna Katz, Khalifa Natour, Salwa Nakara, Odelya Segal-Michael, Naomi Promovich-Pinkas
The girl with the wooden dress: Naomi Yaish-Ben Ouzilyo

Assistance to Set and Costume Design: Dina Konson

Assistant Director and Performance Manager: Ruth Gefen

Stage Manager: Avihai (Shoko) Ziv

Dressing and Props: Gali Camerman

Light: Rafi Ovadia

Sound: Ido Manor

Manufacturing Manager: Ilan Leinwand

Set Manufacturing: Irgunit Design Group

Costume Manufacturing: Galina Goltzman

Puppets Maintenance: Sharon Breuer

Sign Language Guidance: Roni Ben Dor

Stills: Gerard Alon

D.V.D and Documentation of the performance: Yonathan Zur

Poster and Program Design: Adi Shafran & Tom Kremer

Program Editing: Hanan Elstein

Duration: 1 hour 30 minutes (no interval)

Premier: July 9th, 2011

Acknowledgments: Schaubühne Berlin, Riva Goldberg, Prof. Yehouda Shenhav, Tal Bilu, Shai Fredo, Shosha Goren, Yigal Sadeh, Meirav Tovim Nagirner, Doron Yaakov Elbaz, Yuval Ahrion.

Special thanks to Irina Gluzman, Nola Chelton and the production Winter in Calandia.

סלווה נקארה

חשק

נולדתי בחיפה ב-1959, במושבה הגרמנית, להורים שגם הם נולדו בחיפה. כשהייתי בת שנה וחצי עברנו לבית מפואר בשכונת ואדי ניסנס. עימות ראשון: היינו מוקפים עוני, שוק תוסס, אנשים אנרגטיים שהיו מוכנים לעשות הכל כדי למכור ולהמשיך להתקיים. נשים הגיעו מרחוק, מוקדם בבוקר, כדי לתפוס מקום מרכזי בכניסה ולמכור עולש ונענע ומרווה, לבן ולבנה, סכרס, תאנים, מה לא. המשימה העיקרית שלהן היתה לברוח מהפקחים שרדפו אחריהן ואסרו עליהן למכור. לרוב הן ניצחו, בעזרת הערנות וההתגייסות של השכונה כולה. אהבתי את הדינמיקה של המקום, וזה היה לי שיעור ראשון בהבנת המציאות והכוח הנשי. משם צמחה ילדה מרדנית. חיפה היתה ריקה מתושביה האמיתיים. השכונה היתה מלאה בבתים נטושים, נעולים בכלוקים. הבתים היו מפחידים, ומסביבם - הסיפורים הראשונים בחיי. שדים ורוחות גרו בבתים והחליפו את בעליהם הרחוקים-קרובים. הערבית היתה בבית ומסביבו, העברית היתה שפת הפקחים והשוטרים השנואים, נוסף על אנשי הש"ב. פיתחנו יכולת מיוחדת לזהות אותם. אנגלית היתה שפה שנייה. העברית חדרה לאט-לאט, וההורים למדו יחד איתנו לקרוא ולכתוב בעברית.

נעמי פרוחוביץ-פנקס

חשק

הורי נפגשו באולפן שבו למדו. הם היו מוכנים לנסות להפריח את השממה בעיר הדרומית באר שבע. הוא הגיע מבוקרשט, רומניה. היא הגיעה מבואנוס איירס, ארגנטינה. האהבה פרח עוד לפני שידעו עברית. בבית שמענו רומנית, ספרדית, וכשההורים לא רצו שנבין אותם, הם דיברו יידיש. אבל ילדים זה עם סקרן במיוחד, ובזכות הסקרנות למדתי קצת ספרדית, קצת רומנית וגם קצת יידיש (כולל קללות, כמוכן).

הורי היו תמיד מלאי גאווה בנו, ה"צבריות". היינו שלוש בנות, או - כמו שהיה אבי אומר - שתי בנות ובת. אצל אימי תמיד חשתי את הגעגועים לארץ מולדתה, ובעיקר לשפתה מלאת החיים. אצל אבי פחות. הוא סיפר הרבה על ילדות שנקטעה. הסיפור שצימרר אותי ביותר הוא על היום שבו אבי חוזר הביתה מבית הספר והוריו מחכים לו עם שלושת אחיו ושלוש מזוודות ומבשרים לו שלקחו להם את הבית ושעליהם להתפצל לכמה דירות. זה היה בדצמבר 1941. אבי היה בן 9. הוא ואחיו נשלחו לישון באיזה אסם עם רהיטים. בזכות השמירה עליו הם קיבלו סוג של מיטה ושתי ארוחות ביום. היום, כשאני אמא, הסיפור מצמרר אף יותר. כמוכן, סיפורי הרעב ו"עוד רגע מסלקים אותנו מכאן" ליוו את ילדותי. לפעמים זה היה מעיק. אבל זו ההיסטוריה שלנו, והיא תלווה אותנו.

סלים דאו, יוסוף אבו ורדה, אודליה סגל-מיכאל, סלווה נקארה, נמרוד ברגמן

יואב הייט, אורנה כץ, אחיטי יעיש-בן אוזיליו, נעמי פרוחוביץ-פנקס, ח'ליפה נאטור,

תיאטרון חיפה

תיאטרון יוצר שינוי

50
שנות
יצירה
איכותית

www.ht1.co.il

רח' פבזנר 50, חיפה, מיקוד 33134
טל: 04-8600500 פקס: 04-8620155

משכן התיאטרון ע"ש מאירהוף
The Joseph & Rebecca Meyerhoff Theatre of Haifa

